

ГОЛОБУТОВСЬКИЙ Р. З.,

кандидат юридичних наук, суддя

(Дніпропетровський окружний

адміністративний суд)

УДК 342.56:3.086

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-2-26>

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ У СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті автор досліджує правову природу та місце дисциплінарної відповідальності суддів у системі загальної юридичної відповідальності. Зроблено наголос на особливості дисциплінарної відповідальності судді, його відмінності від дисциплінарної відповідальності інших владних суб'єктів. Проаналізовано зміст правової категорії «дисциплінарний проступок судді», надано його характеристику.

Ключові слова: юридична відповідальність, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарна відповідальність судді, дисциплінарний проступок судді.

В статье автор исследует правовую природу и место дисциплинарной ответственности судей в системе общей юридической ответственности. Сделан акцент на особенности дисциплинарной ответственности судьи, ее отличии от дисциплинарной ответственности других властных субъектов. Проанализировано содержание правовой категории «дисциплинарный проступок судьи», представлена его характеристика.

Ключевые слова: юридическая ответственность, дисциплинарная ответственность, дисциплинарная ответственность судьи, дисциплинарный проступок судьи.

In the article, the author investigates the legal nature and place of disciplinary liability of judges in the system of general legal responsibility. The emphasis is placed on the peculiarities of the judge's disciplinary responsibility, his distinction from the disciplinary responsibility of other authorities. The content of the legal category «disciplinary offense of a judge» is analyzed, its characteristic is given.

Key words: legal liability, disciplinary liability, disciplinary liability of a judge, disciplinary offense of a judge.

Вступ. Трансформаційні демократичні зміни в державі, викликані наслідками Революції Гідності, призвели до суттєвого збільшення ролі суду в житті українського суспільства та необхідності підвищення ефективності судочинства. Зазначене ставить на порядок денний вирішення питання про вплив окремих складових частин інституту незалежності суддів щодо притягнення індивідуальних носіїв судової влади до дисциплінарної відповідальності.

Люстраційний процес оновлення суддівського корпусу, викликаний реалізацією положень ЗУ «Про відновлення довіри до судової системи України», передбачає порушення процедур розгляду питань про притягнення суддів судів загальної юрисдикції до дисциплінарної відповідальності і звільнення з посади у зв'язку з порушенням присяги з метою підвищення авторитету судової влади України та довіри громадян до судової гілки влади, відновлення законності і справедливості [1].

Останнім часом процес очищення влади, в тому числі її судової гілки, все більше нагадує нам середньовічну «охоту на відьом», зі своїми правилами, представниками інквізиції та жорстокістю покарання. Зазначена проблема багато в чому зумовлена специфікою дисциплінарного провадження стосовно суддів як окремого спеціального суб'єкта правовідносин, де деякі стадії цього правового явища функціонують на принципах корпоративності, за межами публічних начал.

У світлі цього особливу наукову та суспільно-правову значимість набувають сутнісні параметри базового принципу національного судоустрою – незмінюваність суддів як фактор оцінки деліктної поведінки індивідуальних носіїв судової влади. Правові позиції європейських юридичних інститутів щодо питання співвідношення незмінюваності суддів та дисциплінарної відповідальності також закріплені в п. 57 Висновку № 1 (2001 р.) Консультативної ради європейських суддів (далі – КРЕС) [2].

Дослідженню питання юридичної відповідальності, в тому числі й представників Феміди, свого часу приділили увагу такі вчені: В.К. Аулов, В.С. Венедиктов, Л.Є. Виноградова, Д.В. Володіна, О.В. Гончаренко, О.С. Захарова, М.І. Клеандров, В.П. Кохан, Р.О. Куйбіда, Д.А. Липинський, А.В. Маляренко, І.Є. Марочкін, М.І. Мельник, Л.М. Москвич, І.В. Назаров, Т.М. Нешатаєва, О.М. Овчаренко, В.В. Паришкура, М.А. Погорецький, С.В. Подкопаєв, О.Л. Польовий, О.І. Потильчак, С.В. Прилуцький, Т.М. Радько, М.О. Сапунова, А.О. Селіванов, А.О. Соловйов, М.І. Хавронюк, Р.Л. Хачатуров, М.М. Черногор, А.В. Шевченко, М.Д. Шиндяпіна, В.І. Шишкін, Т.В. Штих, О.Г. Яновська та інші.

Але зазначені дослідження характеризуються певною застарілістю, з огляду на зміну вектору суспільного сприйняття та законодавства, або містять виключно фрагментарні доробки, що не задовольняють збільшений науковий інтерес до зазначеної проблеми.

Постановка завдання. З огляду на актуальність висвітленого питання метою зазначеної роботи стане дослідження правового інституту дисциплінарної відповідальності суддів у загальній системі юридичної відповідальності.

Результати дослідження. Розмірковуючи про дисциплінарну відповідальність суддів, важливо відзначити, що, незважаючи на її багаторічне існування в правозастосовній сфері, до теперішнього часу залишається безліч проблем як практичного характеру її застосування, так і суто теоретичних питань. Для того щоб краще зрозуміти сутність, правову природу і способи підвищення ефективності механізму її реалізації, необхідно розглянути досліджувану категорію з позиції системного підходу: вона виступає перш за все як елемент усієї системи юридичної відповідальності.

Юридична відповідальність є комплексним і багатфункціональним правовим явищем, що відрізняє багатоаспектний характер. Це система взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів.

Актуальність дослідження юридичної відповідальності в цілому або її системних елементів – видів, зумовлюється її соціальною значимістю і важливістю у справі забезпечення правомірності життя соціуму. У зв'язку із цим Д.А. Липинський цілком обґрунтовано зазначає, що юридична відповідальність неминуче є свого роду стримуючим механізмом від чиновницького (в рамках даного дослідження можна уточнити – суддівського) та іншого державного свавілля, складовим елементом системи стримувань і противаг, а також гарантом дотримання і правомірною реалізації в цілому правового статусу людини і громадянина [3].

Загалом у науковому середовищі переважає позиція віднесення юридичної відповідальності до державного примусу, що настає внаслідок протиправної поведінки суб'єкта та за своєю юридичною природою є негативною відповідальністю.

Дефініцію власне традиційного розуміння юридичної відповідальності запропонував О.Є. Лейст, відповідно до якої юридична відповідальність – це застосування й реалізація санкції в разі правопорушення [4, с. 85].

Сучасні реалії суспільних відносин демонструють розвиток усіх сфер життя суспільства як у правовій, так і в неправовій областях. Юридична відповідальність не стала в даних умовах винятком. Відбувається модернізація теоретичних підходів до її розуміння (в сучас-

них умовах можна з повною впевненістю говорити про формування в науковому співтоваристві теорії юридичної відповідальності в якості комплексної концепції, а також практичне збільшення її видового різноманіття).

Для того щоб глибше проникнути в суть дисциплінарної відповідальності суддів, необхідно розібратися з розумінням юридичної відповідальності взагалі.

Отже, нами вже було згадано, що юридичну відповідальність у зв'язку з багатофункціональністю і комплексним характером даного правового явища слід досліджувати саме з позицій системного підходу. Основною інтегруючою ознакою, що має характер системоутворюючої властивості, є предмет правового регулювання.

Предмет правового регулювання юридичної відповідальності – це не що інше, як суспільні відносини, відмінною рисою яких є та обставина, що мало місце правопорушення.

Сторонами даних суспільних відносин будуть держава в особі її уповноважених органів державної влади, з одного боку, а з іншого – правопорушник. У даних правовідносин є така значуща особливість, яку можна сформулювати як матеріально-правові владовідносини. По-перше, відносини з приводу юридичної відповідальності завжди одягнені в правову форму.

По-друге, саме тут наявні два обов'язкові суб'єкта: перш за все це правопорушник, як встановлений, так і з будь-яких причин поки невідомий; другим обов'язковим суб'єктом є орган державної влади. Це відносини з нерівним у статусно-правовому сенсі суб'єктним складом, це правозастосовні відносини, де завжди присутній владний орган, який має право застосовувати заходи державного примусу. По-третє, дані правопорушення відрізняє наявність протиправної дії. По-четверте, підсумком формування досліджуваних правовідносин є реальне відчуття правопорушником несприятливих правообмежувальних наслідків.

Юридичну відповідальність як правове явище здатні також охарактеризувати єдині функції, які полягають в цілеспрямованому впливі на соціальні відносини. Важливо підкреслити, що можливе одночасне накладення на суб'єкта різних видів юридичної відповідальності. Зумовлюється така можливість якраз системністю розглянутого правового явища. Якщо спробувати розкласти цю систему на її складові частини, то можна виділити перш за все види і підвиди юридичної відповідальності. В якості первинного елемента досліджуваного правового явища буде виступати будь-яка правова норма, яка містить у собі заходи юридичної відповідальності за ігнорування встановлених правил поведінки.

Юридична відповідальність виступає системним утворенням, яке вбирає в себе норми різних галузей права, що об'єднують заходи юридичної відповідальності.

Їх основна мета полягає у відновленні, підтримці нормального функціонування та уникненні аномальних правових ситуацій за аналогією з юридичними заходами захисту. У зв'язку із цим варто підкреслити наявність в юридичній науці дискусії про складність розмежування двох зазначених категорій. Однак відмінність цілей заходів юридичної відповідальності від заходів захисту, перш за все, полягає в тому, що карати за вже скоєні діяння – завдання заходів юридичної відповідальності.

Що стосується нормативно-правового регулювання юридичної відповідальності, то тут слід виділити, крім генетичних (що полягають в поєднанні норм різних галузей), ще й функціональні зв'язки: субординації, координації та управління.

Функціональні зв'язки субординації в рамках відносин юридичної відповідальності проявляються в напрямку зіставлення конкретних норм, що регламентують види такої відповідальності, з її цілями, завданнями, функціями і перш за все з принципами. При цьому в системі принципів існує відома ієрархія (субординація) між загальноправовими, в тому числі конституційними, галузевими, спеціальними принципами, що поширюють свою дію на відносини юридичної відповідальності [5].

Підсумовуючи все вищевикладене відносно такого правового явища, як система юридичної відповідальності, хочеться підкреслити деякі аспекти.

По-перше, юридична відповідальність – це система взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів, що мають спільність цілей, задач, функцій і принципів. По-друге, юридична

відповідальність являє собою необхідність, невідворотність та обов'язок для суб'єкта, який вчинив правопорушення, зазнати за вказані діяння різні види несприятливих наслідків, які передбачені санкцією норми права і реалізуються в охоронних правовідносинах. По-третє, серед основних ознак юридичної відповідальності можна виділити такі:

- підставою для застосування юридичної відповідальності можуть бути тільки формально певні юридичні норми, що виключають можливість «подвійного» тлумачення;
- юридична відповідальність є загальнообов'язковою;
- юридична відповідальність забезпечується і гарантується державою шляхом реалізації механізму державного примусу уповноваженими на те органами влади;
- відносини з приводу притягнення до юридичної відповідальності є вертикальними владовідносинами;
- юридична відповідальність здійснюється в процесуальній формі;
- юридична відповідальність має каральні функції тощо.

Усі вищевикладені характеристики юридичної відповідальності повною мірою притаманні дисциплінарній відповідальності суддів.

Щодо питання юридичної відповідальності суддів, то слід відмітити певну неоднорідність та наукову дискусійність.

Так, наприклад, Д.В. Володіна визначає юридичну відповідальність судді під час вчинення правосуддя як зумовлене сумлінним ставленням належне виконання суддею професійних обов'язків у процесі вчинення правосуддя (позитивна форма реалізації), а також необхідність піддаватися заходам державного примусу, що виражається у формі впливу на суддю додаткових правових обмежень або обтяжень у разі допущення правопорушень або злочинів у сфері здійснення правосуддя (негативна форма реалізації) [6, с. 16].

Л.Є. Виноградова під дефініцією «юридична відповідальність судді» розуміє здатність судді звітувати перед собою, суддівським корпусом, кваліфікаційною комісією, ВРЮ за результати своєї професійної діяльності та додержання норм моралі і одержувати позитивні чи негативні оцінки своєї діяльності із застосуванням, у разі потреби, відповідних санкцій за неналежну поведінку [7, с. 23].

Цікавим є підхід до змісту юридичної відповідальності судді М.О. Сапунової, що розкриває її як морально-правовий стан, що породжує необхідність сумлінного використання права й виконання обов'язків із здійснення правосуддя, покладених законом, а також необхідність додаткового правового обтяження у випадку судової або професійної помилки, допущеної суддею у процесі судочинства [8, с. 50].

Заслугує й на увагу позиція В.В. Паришкюри, сформульована нею в дисертаційному дослідженні, відповідно до якої під юридичною відповідальністю суддів слід розуміти передбачені нормами права і здійснювані в правових відносинах у порядку єдиної спеціальної правової процедури уповноваженими державними органами засоби державного примусу до судді за вчинення ним правопорушення як під час відправлення правосуддя у визначених законом випадках, так і поза межами здійснення суддівських функцій, що передбачає для нього обов'язок зазнавати несприятливих наслідків особистого, майнового або організаційного характеру, вид і міра яких передбачені санкціями правових норм [9].

Тепер пропонуємо проаналізувати дисциплінарну відповідальність докладніше. У даний час у правовій науці інститут дисциплінарної відповідальності не сприймається однозначно, існують дві основні точки зору щодо його місця у правовій системі.

Відповідно до першого підходу дисциплінарна відповідальність являє собою відрізнено самостійний деліктно-караний інститут адміністративного та кримінального права. Інша ж точка зору полягає в розумінні досліджуваного виду юридичної відповідальності як міжгалузевого інституту, що регламентований нормами різноманітних галузей права.

Так, наприклад, Д.Н. Бахрах вважає, що дисциплінарна відповідальність є міжгалузевим утворенням, оскільки на її регулювання спрямовані норми галузей адміністративного, трудового, кримінального, права [10].

Окремими дослідниками відзначається така особливість дисциплінарної відповідальності, як адміністративна правова природа, внаслідок внутрішніх відносин суддівської спільноти в її корпорації, що виникають відразу після набуття суб'єктом статусу судді.

Так, наприклад, С.В. Подкопаєв розглядає дисциплінарну відповідальність суддів як вид юридичної відповідальності, що полягає в понесенні порушником суддівської дисципліни несприятливих для нього позбавлень морального, матеріального та організаційного характеру і є одним із засобів забезпечення відповідності діяльності й поведінки суддів професійним стандартам (суддівській дисципліні) [11, с. 162].

Л.Є. Виноградова акцентує увагу на подвійному характері дисциплінарної відповідальності суддів, оскільки вона встановлюється, по-перше, на загальних умовах з іншими суб'єктами, а по-друге, з урахуванням специфіки професійної діяльності суддів. Крім того, вчена веде мову про загальну дисциплінарну відповідальність суддів, яка настає за нормами трудового права, та спеціальну дисциплінарну відповідальність суддів, яка регламентується винятково спеціальними нормативними актами [7, с. 36].

На нашу думку, говорячи про правову природу інституту дисциплінарної відповідальності суддів, можна відзначити його міжгалузевий характер, регламентацію різними галузями права, часто вже не суміжними та комплексне регулювання. Усе це підкреслюється не лише нормами, що регулюють досліджуваний елемент системи юридичної відповідальності, а й особливостями взаємовідносин суб'єктів.

Фактичною підставою для дисциплінарної відповідальності судді є вчинення ним дисциплінарного проступку [12, с. 89].

Ми переконані, що визначення дисциплінарної відповідальності судді необхідно розглядати (визначати) саме через призму розуміння та аналізу дисциплінарного проступку судді.

Слід відмітити, що чинне законодавство не містить визначення самого поняття «дисциплінарний проступок судді». Сама дефініція «дисциплінарний проступок» – це родове поняття галузі трудового права; даний проступок тягне за собою накладення дисциплінарної відповідальності.

Так, наприклад, професор А.О. Селіванов вважає, що дисциплінарний проступок судді є навмисне порушення у формі дій або бездіяльності, закріплених у законодавчих або організаційних внутрішніх судових актах (інструкціях), сукупності вимог до професійного судді, який здійснює правосуддя. Дисциплінарний проступок – це свідомо скоєний суддею вчинок під час розгляду конкретних справ, нехтування ним процесуальними вимогами, що в сукупності свідчить про ігнорування професійним суддею правового статусу судді і, як наслідок, призводить до дій чи бездіяльності судді, або ухвалення ним на власний розсуд всупереч законові та своїм обов'язкам судових рішень [13, с. 46].

О.Д. Новак розкриває поняття дисциплінарного проступку судді як винне, протиправне, умисне або необережне порушення суддею службової дисципліни. При цьому під службовою дисципліною судді вчена розуміє дотримання суддею службових прав та обов'язків, обмежень і заборон, закріплених Конституцією України та законами України за професією судді, а також загальновизнаних норм етики і моралі [14, с. 337].

Регулювання дисциплінарної відповідальності судді, безсумнівно, відрізняється від правил трудового права, оскільки повноваження судді дуже специфічні.

З урахуванням наукового аналізу положень ст. 106 ЗУ «Про судоустрій і статус судів» можна сміливо стверджувати, що у визначенні категорії дисциплінарного проступку судді необхідно виходити, насамперед, із передбачених законодавством підстав дисциплінарної відповідальності судді.

Так, об'єктом регулювання із застосуванням методів дисциплінарної відповідальності суддів служить не лише поведінка судді, орієнтована на беззаперечне дотримання процесуальних норм під час справляння правосуддя, але його поведінка поза професійною діяльністю, поведінка членів його сім'ї, образ життя, що викликає сумніви в його доброчесності. Так наприклад, допущення суддею недоброчесної поведінки, в тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї;

встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам; непідтвердження суддею законності джерела походження – є підставами для порушення питання щодо відкриття дисциплінарного провадження та притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Висновки. З урахуванням усього вищевикладеного вважаємо, що, говорячи про професійну поведінку судді, необхідно вести мову про сукупність прав та обов'язків як складових частин його поведінки. Відмінність регулювання законодавством статусу суддів пояснюється їх особливим становищем у системі органів державної влади та, отже, як особливого суб'єкта дисциплінарної відповідальності. Але, додатково, слід ще виходити з того, що до сукупності прав і обов'язків суддів будуть неминуче додаватися корпоративні суддівські правила доброчесності.

Переконані, що дисциплінарна відповідальність суддів є не просто елементом системи юридичної відповідальності, а й видом спеціальної дисциплінарної відповідальності.

Загалом, на нашу думку, дисциплінарний проступок судді необхідно трактувати як: протиправне діяння, яке полягає в недотриманні суддею положень ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» та Кодексу суддівської етики, порушеннях норм права, допущених у процесі здійснення суддею правосуддя, що породжує деформацію стійких принципів судочинства та порушує права учасників процесу внаслідок умисних дій, неосвіченості або недбалості судді.

Під дисциплінарним проступком судді, що тягне дисциплінарне стягнення, слід розуміти не тільки порушення норм ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» та положень Кодексу суддівської етики, але й порушення загальноприйнятих норм моралі, стандартів та обов'язків судді під час здійснення правосуддя, правил поведінки під час виконання інших професійних обов'язків у службовій та позаслужбовій діяльності.

Виходячи із запропонованої дефініції, з метою викоренення неузгодженості під час правозастосування норм дисциплінарної відповідальності щодо судді, необхідно чітко визначити та закріпити на рівні чинного законодавства поняття дисциплінарної відповідальності судді та дисциплінарного проступку судді.

Крім того, вважаємо, що під час вирішення питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді необхідно в обов'язковому порядку, крім тяжкості вчиненого проступку, враховувати і ті обставини, які сприяли його вчиненню, перш за все провини і її форми.

Список використаних джерел:

1. Про відновлення довіри до судової системи України : Закон України від 08.04.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18> (дата звернення : 10.04.2019).
2. Висновку № 1 (2001 р.) Консультативної ради європейських суддів. Страсбург, 23 листопада 2001 р CCJE (2001) OP № 1. URL : [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CCJE\(2001\)OP1&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CCJE(2001)OP1&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=FEF2E0&BackColorIntranet=FEF2E0&BackColorLogged=c3c3c3&direct=true) (дата звернення : 10.04.2019).
3. Липинский Д.А. Общая теория юридической ответственности : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Саратов, 2004. С. 3.
4. Лейст О.Э. Санкции в советском праве. Москва : Госюриздат, 1962. 238 с.
5. Витрук Н.В. Общая теория юридической ответственности : моногр. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Норма, 2009. С. 89.
6. Володина Д.В. Юридическая ответственность судей при отправлении правосудия в Российской Федерации: современное состояние и направления развития : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Псков, 2012. 28 с.
7. Виноградова Л.С. Юридична відповідальність суддів загальних судів України : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2004. 187 с.
8. Сапунова М.О. Юридическая ответственность судей в Российской Федерации: теоретико-правовой анализ : дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2007. 183 с.
9. Паришкура В.В. Юридична відповідальність суддів в Україні та країнах Європейського союзу: порівняльно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.10. Харків, 2017. 270 с.

10. Бахрах Д.Н. Юридическая ответственность по административному праву. *Административное право и процесс*. 2010. № 1. С. 2.
11. Подкопаев С.В. Дисциплінарна відповідальність суддів : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 185 с.
12. Василенко В.М. Дисциплінарна відповідальність суддів України: підстави, порядки та особливості дисциплінарного провадження. *Право і безпека*. 2011. № 3. С. 88–92.
13. Селіванов А.О. Дотримання принципів незалежності та дисциплінарної відповідальності суддів: питання законодавства та практики. *Етичні та правові проблеми забезпечення незалежності суддів* : матеріали міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків 30-31 берез. 2005 р.) / редкол. : В.В. Сташис (голов. ред.) та ін. Харків – Київ : ЦНТ «Гопак», 2006. С. 34–50.
14. Новак О.Д. Особливості дисциплінарної відповідальності суддів. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 23. С. 334–343.

ІЖЕВСЬКИЙ Р. П.,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.973

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-3-2-27>

СТАН ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

У статті розглянуто кількісні та якісні показники злочинів, пов'язаних із незаконним використанням бюджетних коштів, що вчиняються у сфері будівництва автомобільних доріг. За результатами дослідження сформульовано ключові висновки, які характеризують злочини, що вчиняються у сфері будівництва автомобільних доріг.

Ключові слова: рівень злочинів, структура злочинності, злочини у сфері економіки, білокомірцева злочинність, корупція.

В статье рассмотрены количественные и качественные показатели преступлений, связанных с незаконным использованием бюджетных средств, которые совершаются в сфере строительства автомобильных дорог. По результатам исследования сформулированы ключевые выводы, которые характеризуют преступления, совершаемые в сфере строительства автомобильных дорог.

Ключевые слова: уровень преступлений, структура преступности, преступления в сфере экономики, беловоротничковая преступность, коррупция.

The article discusses the quantitative and qualitative indicators of crimes related to the illegal use of budget funds committed in the construction of roads. According to the results of the study, key provisions have been formulated that characterize crimes committed in the construction of highways.

Key words: level of crimes, structure of crime, crimes in the sphere of economy, white-collar crime, corruption.

